

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΝΙΑΤΑ

Μέσα 'ς ένα σπιτάκι, ένα φωχόσπιτο,
 'Μπροστά 'ς τῆς Παναγίας τὸ εἰκόνημα
 "Εἶνα καντόλι ρίχνει θαμπωμένο φῶς,
 Καὶ πάει καὶ σκορπίζεται πρὸ θαμπότερο
 'Σὲ νοτισμένους τοίχους καὶ 'ς ὀλόγυμνους.
 'Σ τὸν τοῖχο καρυφύλλι στέκει κρεμαστὸ
 'Ασημοκεντισμένο καὶ μακρόλιγνο,
 Καὶ κομπολόι κρεμιέται ἐκεῖ 'ς τὸ πλάι του
 Ξανθὸ, κεχριμαπαρένιο, μικροκάμωτο.
 Γρηῃς πραγματευτίνιας λείψανα στερνὰ
 'Απούλητ' ἀπομένον καὶ ξεχνόνται.
 'Απὸ καιρὸ μὶ ἀράχνη τὰ στεφάνωσε,
 Καὶ τᾶχει ζευγαρώσει τᾶζευγαρώτα.

'Ἦρθεν ἡ νύχτα κ' ἤρθον τὰ μεσάνυχτα
 Μὲ τὰ στοιχεῖά, τὸν ὕπνο καὶ τὰ ὄνειρα
 'Σ τὸν κρῦο φόβο τρέμει κρῦο τὸ κορμί
 Κι' ἀνοίγονται τὰ μάτια 'ς τὸ μυστήριο.
 Τότε 'ς τὸν τοῖχο ἀπάνω οἱ δὺὸ γείτονες
 Ταράζονται καὶ σειοῦνται καὶ ξαφνίζονται,
 Σὰ φύλλα ποῦ τὰ δέρνει ξαφνικὴ πνοή
 'Σ τοῦ τρουγητῆ τῆ λαύρα καὶ τῆ νέκρωσι.
 Μέσα 'ς τὸ μεσονύχτι, μέσ' τῆ σιγαλῆ
 'Αρχίζουν καὶ 'μιλοῦνε κ' ὄνειρεύονται.

— 'Αφέντη μ' ἔλα, ἔλ', ἀφέντη, πάρε με!
 Κυττάζω καὶ προσιμένω κ' ἀπελπίζομαι
 Νάρθη, νὰ ξαναμίσω μέσ' τὰ χέρια σου,
 'Αρματωλὲ κ' ἀφέντη μου περήφανε,
 Τῆς κλεφτουριῆς κημάρι, χάρε τῆς Τουρκιάς.
 Μ' ἔσταύρωσαν 'ς τὸν τοῖχον ἀνωρέλυτο,
 'Εγγέρασα, μοῦ πρέπει πλὴν ὁ θάνατος.
 Βάλε φτερά 'ς τὰ πόδια, πρόσθασέ μ', ἂν ζῆς!
 Κι' ἂν πάλ' ἦσαι 'ς τὸ μνημα, μὴ με βλαπθῆς,
 'Σ τὸ σάβανο διπλώσου καὶ ροδόληγε,
 Κι' ἔλα καὶ μὴ μ' ἀφίσης νὰ πεθάνω ἐδῶ
 Μέσ' τῆ σκουριά, 'ς τὴν πίκρα καὶ 'ς τὴν ἔρημιά.
 Δεῖ θέλω σάβανό μου ἀσβεστόσκονι,
 Δε θέλω γιὰ στεφάνι μ' ἀρχηγιάσματα,
 Καὶ μὴν ἀγνή καντόλα γιὰ λαμπάδα μου.
 'Εγὼ εἶχα συντρόφους μέσ' τὰ νιάτα μου
 Χιλιάδες καρυφύλλα σὰν κ' ἐμένανε,
 'Εγὼ καὶ μέσ' τὰ ὄρη ἐλημέριασα,
 'Εγὼ καὶ μέσ' τοὺς κάμπους ξενοχτέρεψα,
 'Σ τὴ ράχι τοῦ 'Ολύμπου ἐγὼ ἄστρυφα,
 'Εγὼ 'ς τὸ Μισολόγγι μέσα ἐβρόντησα!
 Τὰ ἔλατα μὲ ξέρουν τοῦ Μαυρολόγγου,
 Μὲ τρέμανε τὰ πεῦκα καὶ ἡ κιστανιῆς,
 Μὲ τὰ 'ψηλὰ πλατάνια κρυφομίλαγα,
 Κοιμώμουνα 'ς τὸν ἴσκιό τῆς ἀγριελιάς,
 Τῆς λιγαριῆς οἱ κλώνοι μ' εὐωδιάζαν,
 Καὶ τότε ἡ ροδοδάφνη ποῦ μ' ἀγάπαε
 Ζηλοθνοοῦσε κ' ἔρριχνε τὰ ῥόδα τῆς.
 Κι' εἶχα γειτόνους πάντα χιόνια, σταυρῆτούς.

'Ελα, ξεκρέματέ με, τρέψε, πάρε με,
 Κι' ἂν δὲ 'μπροῦν σὰν πρῶτα μέσ' τὰ χέρια σου
 Νὰ γίνω ἄστροπελέμι τῆς ἐλευθεριᾶς,
 "Αχ! γιόμισέ τ', ἀφέντη, γιὰ στερνὴ φορά
 Τὰ πεινασμένα σπλάχνια μου καὶ ρίψε με

Νὰ πέσω νὰ πεθάνω, νὰ κομματιαστῶ,
 Μέσα σὲ βρόντο, λάμψι, κ' ἄσπρο σύννεφο.
 Θέλω ἂν χερθῶ νὰ σῶσω ἀπὸ τὰ χέρια σου,
 Νὰ μὴ μὲ μαρξίζω, ταῖρι ἄχαρο,
 Αὐτὸ τὸ κομπολόι τέρρωστῆαρο,
 Φτιασμένο γιὰ τὸν ἄστρο τοῦ καλόγερο,
 Φτιασμένο γιὰ τὰς ἐγκοιαις τοῦ γραμματικοῦ,
 Γιὰ τὰ στολίδια μόνο τῆς ἀρχόντισσας,
 Μόνο γιὰ τὰ παιγνίδια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ.
 'Αφέντη μ', ἔλα, ἔλ', ἀφέντη, πάρε με!

— Μεγάλο καρυφύλλι καὶ περήφανο,
 Τὸ ταπεινὸ ἐμένα μὴν καταφρονᾷς!
 'Εγὼ δὲν εἶχ' ἀφέντη τὸν ἀρματωλὸ,
 Σὲ σιδερένιαις πλάταις δὲν κρεμάστηκα,
 Δὲν ἔλαμψα 'ς τὸν ἥλιο τῆς ἐλευθεριᾶς.
 'Εμὲ 'ς τῆς ἀγλασμένης Μένκας τὸ ντζαμί
 'Ενὸς χαντζῆ τὰ χέρια τὰ τρεμουλιαστὰ
 Τὰ πρῶτά μου τὰ νιάτα ἐθασάνισαν.
 Καὶ μέσα 'ς τὸ πηγᾶδι τὸ θαυματοεργὸ
 Μέσ' τὸ νερὸ τ' ἀγγέλου τ' ὀλοίσκιωτο
 Τῆ φοβισμένη ὄψι ἐκαθρέφτινα.
 "Ενας τρανὸς βεζύρης μ' εἶχε ὕστερα
 Σὲ θησαυροὺς χωμένους καὶ σὲ φονικά.
 Τὰ χέρια του ἀστράφταν καταπόρρουρα
 'Απὸ ρουμπίνια πάντα κ' ἀπὸ αἵματα
 Καὶ δύσκολα καθένας θὰ ξεχώριζε
 Ποιὰ ἦταν τὰ ρουμπίνια, ποιὰ τὰ αἵματα.
 Σφιχτὰ σφιχτὰ μ' ἐβάστα μέσ' τὰ δάχτυλα,
 Γιατ' ἤμουν ἀγιασμένο ἀπὸ τὸ ντζαμί,
 Ποῦ νὰ μὴν εἶχα σώσει τὸ βαρζέμοιο!
 Κατάρα σ' ἂν νὰ εἶχε γιὰ νὰ τυρανιᾷ
 'Σ τὸν κόσμον ἐδῶ κάτω κάθε ὠμορριά
 Καὶ κάθε καλωσύνη, χάρι καὶ χάρα,
 Κι' ἐμένα τὸ καυμένο μ' ἐτυράννεψε,
 Κι' ἐμένανε μ' ἐβάστα μέσ' τὰ φονικά
 Κι' ἐμέτραγα γιὰ 'κεῖνον κ' ἐλογάριαζε
 Τῶν χριστιανῶν τοὺς φόνους, τὰ μαρτυρία
 Κι' οἱ θλιβεροὶ μου χτύποι δὲν τοῦ ἔδειχναν
 Τὸ φόβο μου, τὸν πόνο, τὸ παράπονο.
 Καὶ 'ς τὸ χρυσὸ σελάχι τ' ὅταν μ' ἔκρυβε
 Σὲ φεῖδιμα μ' εἶχε ἀπίνου νὰ ἀποκοιμηθῶ,
 'Σ ὀλόχρυσαις πιστόλαις κ' ἀργυρᾷ χαρμπιά.

'Αλλὰ 'ς τῆ δούλεψι σου, 'ς τὰ χερᾶδιά σου,
 Γλυκεῖά 'Ελληνοπούλα, μεγαλόκαρδη,
 Τοῦ φοβεροῦ βεζύρη σκλάβα καὶ κυρά,
 Πρῶτη φορὰ ὁ ἥλιος ἔφεξε γιὰ μέ,
 Πρῶτη φορὰ τὸν κόσμο τὸν ἐχάρηκα,
 Τὸ μοσχοβόλημά μου πρῶτα τὸ 'νοιωσα,
 Κι' ἐγνώρισα τὸν πόθο πῶχω μέσα μου,
 Γιατὶ μοῦ τὸν φανέρωσ' ἡ ἀγάπη σου,
 Τὸν πόθο τὸν κρυφὸ μου καὶ παντοτεινὸ,
 Κάθε μικροῦλι, ἀέρινο, κ' ἀσθενικὸ
 Νὰ τὸ τραβῶ σιμά μου καὶ νὰ τὸ φιλῶ.
 'Ο φοβερὸς βεζύρης μ' ἔδωκε 'ς ἐσέ.
 Μέσ' 'ς τὰ κρηιδά μου κάλλη, 'μπρὸς 'ς τὰ πόδια σου
 Τοῦ λύκου ἡ ἀγριὰ ἐξάρου ἐχάνονταν,
 Καθὼς μέσ' 'ς τὰ μαλλιά σου τὰ ὀλόξανθα
 Τὰ μικρὰ τὰ γένεια τὰ ὀλοασπρα,
 "Όταν σ' ἐκράτει μέσα 'ς τὰς ἀγκάλαις του...
 'Απ' τὴν ἡμέρα 'κεῖνη ποῦ θυμῆθήκες

Τὸν ἥλιο τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἑλευθερίας
Κι' ἐστάζανε τὰ δάκρυά σου ἐπάνω μου,
Μέσα 'ς τὰ δάκρυά σου ἐβαρτίστηκα,
Μέσα 'ς τὰ δάκρυά σου ἐχριστιάνησα.

Κι' ἄς μὴν εἰπῆ κανένας πῶς παράδωκες
'Σ τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Τούρκου τάρχοντόκορμο,
Κι' ἄς μὴν εἰπῆ κανένας πῶς τὸ γουοῦδι σου
Τὸ μάρανε γιὰ πάντα γυῶτο βρωμερό.
'Ἄς πῆ πῶς γιὰ τὸ Γένος ἐμαρτύρησες,
Πῶς σὲ φωλιῆ ἄθιου ἔπρεσες ἐσὺ
Γιὰ νὰ ξεφύγουν ἄλλοι ἀπ' τὰ δόντια του.

'Ἄς πῆ πῶς μὲ ληχτάρχ μ' ἐπαράδινες
'Σ τὰ χέρια ἐνός Ἀράπη μπιστεμμένου σου,
Καὶ πῶς σὲ ἄλλα χέρια δὲν ἐχάρηκα
Τόση τιμὴ καὶ δόξα καὶ καμάρωμα
'Ὅσω 'ς τὰ χέρια ἐκεῖνα, ὦ! ποτέ, ποτέ!
Γιατί μπρὸς 'ς τὸ Βεζύρη μ' ἔφεραν αὐτὰ
Τὴν ὄρα ὅπουχε κρίσι 'ς τὸ διάνι του
'Ανθρώπου εἶχ' ἐμπρὸς του, σὺνεργα σιμά,
Κι' ὁ μπόγιας ἀπὸ πίσω ἐπερίμενε
Μιὰ γνέφι, γιὰ νὰ πάρῃ τὰ κεφάλια των.
'Ὅμως ἐγὼ 'ς τὴ μέση τότε ἐπρίβαλλα.
Τοῦ Γαδριῆλ τὸ κρῖνο, σὰ βγγιλιζέ
Τὸ λυτρωτὴ τοῦ κόσμου μπρὸς 'ς τὴν Παναγιά
Δὲν εἶχε τόση χάρι σὰν ἐμένας
'Ἄς πῆ πῶς, γλώσσα ἐγὼ καὶ προσευχοῦλά σου,
Χάρι γι' αὐτοὺς ζητοῦσα ἀπὸ τὸν Πασᾶ,
Πῶς μ' ἔβλεπεν ἐκεῖνος, ἄπλονος 'ς ἐμέ,
Μ' ἐγγίζανε μὲ φλόγα τὰ δυὸ χεῖλη του,
'Σ τὰ χεῖλη του ἐπάνω ἐξεψύχαγα,
Μὰ γλύτωνεν ὁ μαῦρος, ὁ φτωχὸς ραγιάς.
'Ἄς πῆ: ἄγιο τὸ χῶμα, ὅπου σ' ἔλυωτε!

'Ὅσαις ζωαῖς ἐπῆρες, καρυφύλλι, ἐσὺ,
Τόσαις ζωαῖς 'ς τὸν κόσμον τόσαις χάρισα.
Κι' ὅπως τὸ Τίμιον ξύλον χριστιανὸς φιλεῖ,
Κι' Ἀγαρηνὸς τῆς Μένκας τὴ μαυρόπετρα,
'Ὅλοι ἐκεῖνοι ἤρθαν καὶ μ' ἐρίλησαν
Τριγύρω 'ς τὸ χεράκι τῆς ἀρχόντισσας.
Κι' αὐτὴ ποῦ εἶχε δώσει 'ς ὅλους τὴ ζωὴ,
Μπροστά τους ντροπιασμένη ἔσκυβε, γλωμῆ.
Συμπάθειο λὲς ζητοῦσε καὶ συχώρεσι
'Ἡ πιστικὰ τοῦ Τούρκου ἀπὸ τ' ἀδέφια της...

'Εοὺ γιὰ τὴν πατρίδα Τούρκους θέριζες,
Κι' ἐγὼ γιὰ τὴν πατρίδα γλύτωνα κορμιά,
Κι' ἐγὼ γιὰ σένα χέρια, χέρια ἐτοίμαζα.
Μεγάλο καρυφύλλι καὶ περήνανο,
Τὸ ταπεινὸ ἐμένα μὴν καταφρονᾷς!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΚΑΤΟΠΤΡΑ

Τὰ πρῶτα κάτοπτρα συνέκειντο ἐξ ἐστιλβω-
μένου μετάλλου, πρὸ δὲ τῆς ἀνκαλύψεως τῶν
μετάλλων τὸ ὕδωρ ἐχρησίμευεν ὡς κάτοπτρον
διὰ τὴν φιλαρέσκειαν τῶν προγόνων μας. Κατὰ
τὰ ἑβραϊκὰ βιβλία, ὁ Μωϋσῆς διέταξε νὰ κατα-
σκευασθῆ χαλκίνη λεκάνη μὲ τὰ κάτοπτρα τῶν
γυναικῶν, ἐκ τούτου δ' ἐξάγεται ὅτι κατ' ἐκείνην
τὴν ἐποχὴν κατεσκευάζον τὰ κάτοπτρα ἐξ ἐστιλ-
βωμένου χαλκοῦ ἢ μᾶλλον ἐξ ὀρειχάλκου.

Ἐντὸς αἰγυπτιακῶν τάφων εὐρίσκονται ἀληθῆ
κάτοπτρα ἐξ ὀρειχάλκου, στρογγύλα ἢ ὠοειδῆ
μετὰ λαβίδος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον πεποι-
κιλμένης.

Τὰ πρῶτα ὑάλινα κάτοπτρα, κατὰ τὸν Πλί-
νιον, κατεσκευάσθησαν ἐν Σιδῶνι, ἐν δὲ τῷ μου-
σεῖῳ τοῦ Τουρίνου ὑπάρχουσι δύο τοιαῦτα εὐρε-
θέντα ἐντὸς αἰγυπτιακῶν τάφων. Ὡστε οἱ Αἰγύ-
πτιοι κατεσκευάζον κάτοπτρα ἐξ ὑάλου.

Ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὰ ὑάλινα κάτοπτρα εἰσ-
ῆχθησαν εἰς Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν, ἀλλὰ παρὰ
τοῖς Ἑλλησιν ἐγενικεύθησαν πολὺ βραδύτερον·
οὗτοι μετεχειρίζοντο ἀποκλειστικῶς σχεδὸν κάτο-
πτρα ἐξ ἐστιλβωμένου μετάλλου, ὅπερ εἰργάζοντο
κάλλιστα, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου
περιγραφὴ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως. Ὁ τοσοῦτον
λάμπων χαλκὸς ἐκεῖνος, ὥστε νὰ θαμβῶνῃ τοὺς
μαχητάς, ἐχρησίμευε καὶ πρὸς κατασκευὴν στιλ-
πνῶν κατόπτρων.

Τὸ προνόμιον τῆς κατασκευῆς τῶν κατόπτρων
εἶχεν ἡ Κόρινθος, πρὸς τοῦτο δ' ἐφευρέθη ὑπὸ τῶν
Κορινθίων ὁ λευκὸς ὀρειχάλκος. Παρὰ τοῖς Ἑλ-
λησι τὰ μετάλλινα κάτοπτρα δὲν ἦσαν ἀποκλει-
στικῶς στρογγύλα ὡς τὰ ὑάλινα αἰγυπτιακά.
'Ἦσαν καὶ τετράγωνα, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὠο-
ειδῆ, ἐκράτουν δ' αὐτὰ διὰ τῆς χειρὸς τῆ βοη-
θείας λαβίδος.

Ἐν Κορίνθῳ θὰ κατεσκευάζοντο βεβαίως ἀρ-
κούντως μεγάλα κάτοπτρα, ἀφοῦ ὁ Δημοσθένης
ἐμελέτα ἐντὸς κατόπτρου ἰσομεγέθους ἀνθρώπων
τὰ ρητορικὰ αὐτοῦ σχήματα. Τὰ μεγαλείτερα
ὀρειχάλκινα κάτοπτρα ὑπῆρχον ἐν τῷ ναφ' τοῦ
'Ἀσκληπιῶ.

Αἱ ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες ἐκαλλωπίζοντο πρὸ
τοῦ κατόπτρου αὐτῶν, ὡς πράττουσιν αἱ γυναῖκες
καὶ σήμερον, ἤτοι καθήμεναι ἐνώπιον ὠοειδοῦς
κατόπτρου.

Οἱ Ῥωμαῖοι παρέλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων
τὴν κατασκευὴν τῶν ὀρειχάλκινων κατόπτρων, τὰ
ὅποια βραδύτερον ἀντικατέστησαν δι' ἀργυρῶν,
μία δὲ δούλη ἦτο εἰδικῶς ἐπιφορτισμένη νὰ δια-
τηρῆ πάντοτε ἐν καλῇ καταστάσει τὸ πολυτίμου
τοῦτο ἐπιπλόν. Ὅταν ἡ Ῥωμαία ἐκαλλωπίζετο,
δούλη ἐκράτει πρὸ αὐτῆς τὸ κάτοπτρον.

Ὁ ἄνθρωπος μεταβαίνει μακρὰν βῆμα πρὸς
βῆμα προβαίνων. Ἡ τὴν εὐθείαν ὁδὸν ἀκολου-
θοῦσα χελώνη νικᾷ τὸν ταχύπουν λαγῶν τὸν
χιλίους ποιοῦντα ἐλιγμούς.